

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

The factors that affect to dean's leadership in Rajabhat University and Rajamangala University of Technology

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรัฏฐ์ เหมือนนิหาร

สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Abstract

The subjects of this research are 1) to determine the factors that affect to dean's leadership. 2) to propose the appropriate way to improve dean's leadership in Rajabhat university and Rajamangala University of Technology. This research utilizes the mixed research methods; Quantitative method and Qualitative method for 903 staffs in two universities. Sampling officers of Rajabhat university in 5 places, 277 persons and in Rajamangala University of Technology in 4 places, 123 persons totals 400 people in groups and separating in group with Stratified Random Sampling method then collecting data via questionnaire. Statistic values that used are Frequency, Percentage, Mean, Standard deviation and the values that used to test the hypothesis are correlation value and Stepwise Multiple Regression. For Qualitative research, we interview deeply by interview the executive team and university staffs for 20 and 40 people respectively via purposive interview deep and analyzing data by content.

The result found 1) The factors that affect to dean's leadership in Rajabhat university and Rajamangala University of Technology were the factor of management that contain budget, systematic system, leadership, technology quality, competence of person and technology usage which are $Y(F = 86.689, p\text{-value} = .000)$ where $R^2 = 0.570$ that means these effects variance is 57.00. 2) the appropriate way to improve dean's leadership in Rajabhat university and Rajamangala University of Technology consists of 1) Development of Management system to be more efficiency 2) Encourage the staffs to obtain higher education in local area and abroad 3) Find the contemporary instructional media and 4) Improve the efficiency of research teacher. 5) Supporting the new faculty with the technology research that includes the innovation in aviation and robot field. And also produces the space craft and mechanical engineers for catching up recently event.

Keywords : 1. the factors that affect 2. leadership 3. determine of Management system

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีและ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงความเป็นภาวะผู้นำของคณบดี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ประชากรที่เป็นผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 903 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 5 แห่ง จำนวน 277 คน และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 4 แห่ง จำนวน 123 คน รวมจำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดสุ่มเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมี

โครงสร้างกับผู้บริหารรวม 20 คนคณาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัยรวม 40 คน โดยสัมภาษณ์แบบในเชิงลึกและการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลโดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลประกอบด้วยงบประมาณการคิดอย่างเป็นระบบภาวะผู้นำคุณภาพของเทคโนโลยีความสามารถของบุคคล และการใช้เทคโนโลยีมีอิทธิพลร่วมกันต่อประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดี โดยรวม (Y) ($F = 86.689$, $p\text{-value} = .000$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.570 แสดงว่าปัจจัยการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลประกอบด้วยงบประมาณการคิดอย่างเป็นระบบภาวะผู้นำคุณภาพของเทคโนโลยี ความสามารถของบุคคล และการใช้เทคโนโลยีที่มีอิทธิพลร่วมกันต่อประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดี โดยรวม (Y) ได้ร้อยละเท่ากับ 57.00

2. ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัย ราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ประกอบด้วย 1) ควรพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ควรส่งเสริมคณาจารย์และบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้ศึกษาต่อเพิ่มให้มากขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ 3) จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย 4) เพิ่มศักยภาพของอาจารย์สนับสนุนการทำผลงานวิชาการ และ 5) เสริมสร้างคณะใหม่ควบคู่การวิจัยทางด้านเทคโนโลยีที่มีนวัตกรรมด้านการบิน หนุนยนต์พร้อมสร้างวิศวกรด้านยานอวกาศและยานยนต์เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ ในปัจจุบัน

คำสำคัญ : 1. ประสิทธิภาพ 2. ภาวะผู้นำ 3. ปัจจัยการบริหารจัดการ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานที่มุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงมีภารกิจด้านการสอนการทำวิจัยการบริการวิชาการแก่สังคมการถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ จึงมีบทบาทหน้าที่โดยตรงต่อการพัฒนามนุษย์ให้เจริญงอกงามทางสติปัญญาและความคิดอันจะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ ดังนั้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก(อมรวิรัช นาคธรรพ,2548, หน้า 71) หลักการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญที่สุดคือมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic Excellence) โดยถือว่างานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถาบันสอดคล้องกับแนวคิดของอดุลย์ วิริยเวชกุล (2548, หน้า 12-13) ที่กล่าวว่าหน้าที่หลักของมหาวิทยาลัยทุกแห่งคือหน้าที่ทางวิชาการซึ่งหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาคือการส่งเสริมวิชาการนั่นคือการบริหารงานทุกอย่างในสถาบันอุดมศึกษาเป็นการบริหารเพื่อทำให้งานวิชาการก้าวหน้าและพัฒนามากขึ้นมหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยของรัฐมีสภาพเป็นนิติบุคคลมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงทำการสอนวิจัยบริการวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการโดยกำกับดูแลคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบัน

อุดมศึกษาตั้งแต่การอนุญาตให้จัดตั้งเปิดสอนหลักสูตรสาขาวิชาต่างๆ ให้การรับรองมาตรฐานการศึกษาและติดตามให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องตามเกณฑ์ที่สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาได้แบ่งเป็นมหาวิทยาลัยสถาบันและวิทยาลัยจัดการศึกษาในระดับตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอกเพื่อแบ่งเบาภารกิจในด้านการจัดการศึกษาของรัฐกระจายโอกาสและความเสมอภาคไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศทั้งนี้ต้องจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (Efficiency) เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ (Quality) เพื่อให้มีประสิทธิภาพ (Effectiveness) สูงสุดบัณฑิตเหล่านี้เมื่อจบการศึกษาระดับต่างๆ แล้วได้ออกไปรับใช้สังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมให้เจริญรุ่งเรืองก็จะนับได้ว่าสถาบันอุดมศึกษาได้เข้ามามีบทบาทในด้านการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างมากตอบสนองนโยบายด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 และต่อเนื่องมายังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2559 ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลมีคุณภาพและยั่งยืนทั้งด้านคนสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543-2557) ที่มีความมุ่งหวังว่าแผนดังกล่าวจะทำให้สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงให้ประเทศไทยมีระบบ

เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนรากฐานความรู้และนำไปสู่สังคมการเรียนรู้ (Learning Society) ที่บุคคลทั้งหมดในชาติมีความเชื่อความผูกพัน และยอมรับว่าบุคคลจำเป็นต้องผ่านกระบวนการศึกษาการฝึกหัด หรือการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพเพื่อมุ่งสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างฐานกำลังคน (Workforce) ให้มีขนาดที่เหมาะสมเพียงพอต่อการพัฒนาประเทศ (รุ่ง แก้วแดง, 2542, หน้า 60-61)

สภาพปัญหาในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาอ่อนแอทั้งทางการบริหารบุคคลและการบริหารวิชาการซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุธรรม อารีกุล (2542, หน้า 13-16) ได้กล่าวว่ามหาวิทยาลัยต้องพัฒนาโดยเฉพาะการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารให้มีวิสัยทัศน์ที่ดีต่อการจัดการศึกษาเพื่อสังคมมิใช่บริหารจัดการเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคน คณะบุคคลหรือองค์กรที่เข้ามาจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาการบริหารจัดการเพื่อมุ่งพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง ผลลัพธ์ก็ตกอยู่กับสถาบันอุดมศึกษานั้นเองเพราะได้จัดการศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐานและถึงแม้ว่าดัชนีบ่งชี้คุณภาพด้านวิชาการ 5 ด้านการบริหารจัดการและการควบคุมคุณภาพในส่วนของวิสัยทัศน์ของผู้บริหารระดับอธิการบดีมหาวิทยาลัยด้านภาวะผู้นำ และวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่เน้นย้ำความเป็นเลิศจากศึกษาวิจัยจะอยู่ในระดับดีมากซึ่งส่งผลต่อคุณภาพวิชาการและเป็นหลักการที่ดี อันก่อปรด้วยกุศลเจตนาที่จะตั้งมหาวิทยาลัยเอกชนขึ้นมาเพื่อทำประโยชน์แก่สังคมโดยที่มุ่งเน้นคุณภาพก็ตามแต่โดยแท้จริงแล้วการบริหารวิชาการที่มีประสิทธิภาพของสถาบันอุดมศึกษามีศูนย์กลางอยู่ที่คณะวิชาหน่วยงานต่างๆ ในสถาบันการศึกษานั้นคณะวิชาจัดได้ว่าป็นหัวใจสำคัญของสถาบันเพราะเป็นศูนย์กลางงานวิชาการ เป็นแหล่งรวมผู้รู้ผู้เล่นและเป็นแหล่งสะสมความสามารถในการสร้างความรู้ใหม่สิ่งประดิษฐ์และงานสร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการและสังคมตลอดจนประยุกต์ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ของคณะวิชาเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมและแวดวงที่เกี่ยวข้องกับสาขานั้นๆ จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้บริหารคณะวิชามีความสำคัญต่อการบริหารวิชาการอย่างยิ่งเพราะจะต้องร่วมมือคิดค้นนโยบายและวิธีการในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลต่อการบริหารวิชาการของคณะวิชาจึงควรมีภาวะผู้นำคุณสมบัติด้าน ภูมิหลังคุณลักษณะเฉพาะและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมนอกจากนั้น ควรจะเข้าใจถึงศักยภาพของผู้ร่วมงานบริบทในคณะวิชาและคำนึงถึงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกคณะจึงจะสามารถ นำคณะวิชาไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพภาวะผู้นำของบุคคลสามารถได้มา ตั้งแต่กำเนิดและพัฒนาจากประสบการณ์การเรียนรู้การฝึกอบรม ตลอดจนการฝึกวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ (Hersey and Blanchard, 1996)

จากเหตุผลดังกล่าวมาจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา ถึงปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีใน มหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาเนื่องจาก คณบดีถือเป็นหัวใจของการบริหารวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา คณะวิชาจะต้องปรับเปลี่ยนทิศทางการบริหารวิชาการเหมาะสมต่อ บัณฑิต ซึ่งที่มีความต้องการของตลาดแรงงานสภาพการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจสังคมเทคโนโลยีภาวะผู้นำของคณบดีจึงมีความสำคัญ ที่สุดในการสร้างประสิทธิผลทางวิชาการมีวิสัยทัศน์ความรอบคอบ ความมั่นคงอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงความเป็นภาวะผู้นำของคณบดี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความคิดอย่างเป็นระบบ มีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

สมมติฐานที่ 2 ความสามารถของบุคคล มีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

สมมติฐานที่ 3 วิสัยทัศน์ร่วม มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผล ความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

สมมติฐานที่ 4 การเรียนรู้เป็นทีม มีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

สมมติฐานที่ 5 ค่านิยม มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลความ เป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล

สมมติฐานที่ 6 คุณภาพของบุคลากร มีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัย ราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคล

สมมติฐานที่ 7 งบประมาณ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผล ความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

สมมติฐานที่ 8 ปริมาณเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

สมมติฐานที่ 9 คุณภาพเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

สมมติฐานที่ 10 ภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นข้อมูลบ่งชี้ถึงคุณลักษณะและคุณสมบัติของคณบดีที่มีประสิทธิผลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานสถาบันอุดมศึกษา
2. สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาตนเองโดยการปรับพฤติกรรมภาวะผู้นำของคณบดีให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาและสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหารซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยใช้การศึกษาเชิงปริมาณเป็นหลักและใช้วิธีคุณภาพสนับสนุนข้อค้นพบของการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ขอบเขตของพื้นที่การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
2. ขอบเขตของแหล่งข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่มีการเก็บรวมข้อมูลหลายอย่าง ดังนั้นในการเก็บข้อมูลจึงต้องใช้เครื่องมือแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยกลุ่มประชากร คือ ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและพนักงานของมหาวิทยาลัย จำนวน 903 คน ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ 2) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขต อุเทนถวาย 3) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี 4) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจักรพงษ์ภูวนารอด 5) มหาวิทยาลัย ราชภัฏราชชนครินทร์ 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี 7) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และ 9) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ซึ่งได้เน้นหนักไป ในด้านการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยหลักในการศึกษาปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและนำ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาเสริมเพื่อหาคำตอบของปัญหาในเชิงลึก โดยมีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวนทั้งสิ้น 903 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 5 แห่ง จำนวน 277 คน และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 4 แห่ง จำนวน 123 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดสุ่มเป็นสัดส่วน

ตัวแปรที่ศึกษา

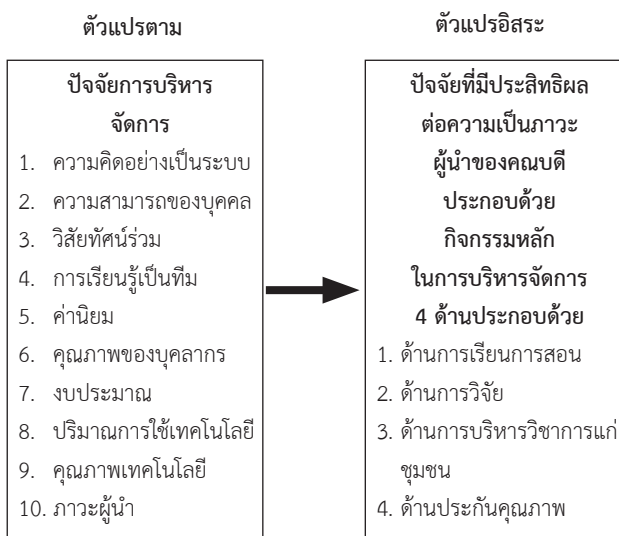
ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยการบริหารจัดการประกอบไปด้วย 1) ความคิดอย่างเป็นระบบ 2) ความสามารถของบุคคล 3) วิสัยทัศน์ร่วม 4) การเรียนรู้เป็นทีม 5) ค่านิยม 6) คุณภาพของบุคลากร 7) งบประมาณ 8) ปริมาณเทคโนโลยี 9) คุณภาพเทคโนโลยี และ 10) ภาวะผู้นำ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีประกอบด้วยกิจกรรมหลักในการบริหารจัดการ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเรียนการสอน 2) การวิจัย 3) การบริการวิชาการแก่ชุมชน และ 4) การประกันคุณภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลผู้วิจัยดำเนินการตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนั้นการวิจัยนี้จึงได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคนในองค์กรและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนในการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์กร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเสนอหัวข้อตามลำดับรวมถึง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับคนในองค์กรและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนในการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์กร ประกอบด้วย ทฤษฎีองค์กรสารสนเทศ ประสิทธิภาพ องค์กรแห่งการเรียนรู้ ทฤษฎีวัฒนธรรมองค์กร ทฤษฎีกระบวนการบริหารจัดการ POSDCORB และทฤษฎีประสิทธิผลของผู้นำตามสถานการณ์ ปัจจัยพื้นฐานสำคัญของความมีประสิทธิภาพขององค์กร ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดในการวิจัยในรูปแบบตัวแปรอิสระและตัวแปรตามดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบเลือกตอบโดยแบ่งลักษณะมาตรวัดประมาณค่าเป็น 5 ระดับ ตามมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert-type scale) เพื่อใช้วัดค่าตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ในการวัดค่าคำตอบ ซึ่งได้กำหนดคะแนนความเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด 5 คะแนน เห็นด้วยมาก 4 คะแนน เห็นด้วยปานกลาง 3 คะแนน เห็นด้วยน้อย 2 คะแนน และเห็นด้วยน้อยที่สุด 1 คะแนน

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviewing question)

เพื่อหาคำตอบของปัญหาในเชิงลึกกว่าคือปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารรวม 20 คนข้าราชการคณาจารย์และพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการของมหาวิทยาลัยรวม 40 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เช่น กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มข้าราชการคณาจารย์และกลุ่มพนักงานมหาวิทยาลัย สายวิชาการซึ่งได้ดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ในกรณีนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ และใช้การหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติอนุมาน

2.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ของ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความคิดอย่างเป็นระบบ ความสามารถของบุคคล วิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้เป็นทีม ค่านิยมคุณภาพของบุคลากรงบประมาณ ปริมาณเทคโนโลยีคุณภาพเทคโนโลยีและภาวะผู้นำ กับประสิทธิผลการเป็นภาวะผู้นำของคณบดี ประกอบด้วยกิจกรรมหลักในการบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่ชุมชน และการประกันคุณภาพ

2.2 สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธีการแบบลำดับขั้น (Stepwise) เพื่อเลือกตัวแปรอิสระที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการเป็นภาวะผู้นำของคณบดี โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยการบริหารจัดการที่มีต่อประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นอยู่จริงอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยการบริหารจัดการที่มีต่อประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีโดยภาพรวมในด้านคุณภาพบุคลากร ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านภาวะผู้นำ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ด้านปริมาณเทคโนโลยี ด้านความคิดอย่างเป็นระบบ และด้านค่านิยมมีค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นอยู่จริงอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นด้านงบประมาณด้านคุณภาพเทคโนโลยี และด้านความสามารถของบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นอยู่จริงอยู่ในระดับปานกลาง

2. ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัย ราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ประกอบด้วย 1) ควรพัฒนาระบบบริหารจัดการมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น 2) ควรส่งเสริมคณาจารย์และบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏได้ศึกษาต่อเพิ่มมากขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ 3) จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย และ 4) เพิ่มศักยภาพของอาจารย์สนับสนุนการทำผลงานวิชาการ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การอภิปรายผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลโดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการที่มีต่อประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นอยู่จริงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการที่มีต่อประสิทธิผลความเป็นภาวะผู้นำของคณบดีโดยภาพรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นอยู่จริงอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจัยการบริหารจัดการของผู้นำของคณบดี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลมีประสิทธิผลในด้านคุณภาพบุคลากร ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านภาวะผู้นำ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ด้านปริมาณเทคโนโลยี ด้านความคิดอย่างเป็นระบบ และด้านค่านิยมเป็นอย่างมากซึ่งส่งผลการปฏิบัติงานที่บรรลุเป้าหมายอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของประพจน์ แยมทิม (2550) ได้ศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิผลการจัดการศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) วัฒนธรรมองค์กรตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับ

วัฒนธรรมองค์กรโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งการให้อำนาจ การดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันและกันความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร การให้การสนับสนุนการจัดการ การกำหนดทิศทางที่ชัดเจน การประสานหรือร่วมมือกันของสมาชิกในสถานศึกษา การติดต่อสื่อสาร และความรับผิดชอบของสมาชิกในสถานศึกษา สำหรับวัฒนธรรมองค์กรตามการรับรู้ของครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายฝน เสกขุนทด (2550) ได้ศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า มหาวิทยาลัยมีระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก คือ ด้านรับรู้ภาพลักษณ์รอบตัวอย่างถูกต้อง ด้านใฝ่รู้คู่ศักยภาพ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ตามลำดับ ผลการพัฒนาพบว่า กลยุทธ์ใช้เทคโนโลยีเสริมสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ การมีระบบฐานข้อมูลที่เอื้อต่อการแบ่งปันข้อมูล มีการจำหน่ายเผยแพร่ แนวคิดแนวปฏิบัติ มีระบบการวัดและประเมินผลที่เชื่อมข้อมูลกับการปฏิบัติ สนับสนุนการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการมากขึ้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Anderson (2000) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิผลของวิทยาลัยชุมชนและสถาบันทางเทคนิคในรัฐเทนเนสซี พบว่าวัฒนธรรมองค์กรแบบเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดการพัฒนา มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพผู้เรียน การพัฒนาทางวิชาการของผู้เรียน ความพึงพอใจในการจ้างงานของผู้บริหารและอาจารย์ การพัฒนาวิชาชีพและคุณภาพอาจารย์ ความเปิดกว้างของระบบปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ความสามารถในการได้มาซึ่งทรัพยากรสุขภาพองค์กร นอกจากนี้ ยังพบว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบครอบครัวมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางวิชาการของผู้เรียน การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน ความพึงพอใจในการจ้างงานของผู้บริหารและอาจารย์ ความเปิดกว้างของระบบปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ความสามารถในการได้มาซึ่งทรัพยากรสุขภาพองค์กร ความพึงพอใจในทางการศึกษาของผู้เรียน ทำนองเดียวกัน วัฒนธรรมองค์กรแบบราชการมีอิทธิพลต่อสุขภาพองค์กร การพัฒนาทางวิชาการของผู้เรียนความพึงพอใจในการจ้างงานของผู้บริหารและอาจารย์ ความสามารถในการได้มาซึ่งทรัพยากรในขณะเดียวกันยังพบว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบการตลาดมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนความเปิดกว้างของระบบปฏิสัมพันธ์กับชุมชนความสามารถในการได้มาซึ่งทรัพยากรสุขภาพองค์กร ความพึงพอใจทางการศึกษาของผู้เรียน

2. การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงความเป็นภาวะผู้นำของคณบดี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพบว่า ข้อเสนอแนะของบุคลากร

ที่ต้องการให้มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการการเรียนการสอน และควรส่งเสริมบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏได้ศึกษาต่อระดับปริญญาเอกเพิ่มมากขึ้น โดยให้ทุนสนับสนุนศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพราะบุคลากรจบไม่ตรงกับสาขาหลักสูตรที่เปิดสอน และจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน ให้เพียงพอกับอาจารย์ผู้สอน และควรพัฒนาคุณภาพให้ทันสมัย และเพิ่มศักยภาพของอาจารย์สนับสนุนการทำผลงานวิชาการ และควรมีความสามัคคีในการปฏิบัติงานทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้น ยังต้องมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการการเรียนการสอนส่งเสริมบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏได้ศึกษาต่อและจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอกับอาจารย์ผู้สอน และควรพัฒนาคุณภาพให้ทันสมัย และเพิ่มศักยภาพของอาจารย์สนับสนุนการทำผลงานวิชาการ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพูนสุข สังข์รุ่ง และคณะ (2541) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่า ปัจจัยด้านแหล่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้ ในด้านการสร้างความรู้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับสูง และปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้ของอาจารย์และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภาพร รอดถนอม (2542) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลกับประสิทธิผลขององค์กร พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควรส่งเสริมคณาจารย์และบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏได้ศึกษาต่อเพิ่มมากขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย
4. เพิ่มศักยภาพของอาจารย์สนับสนุนการทำผลงานวิชาการ

ข้อเสนอแนะการใช้วิจัยครั้งต่อไป

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรกำหนดนโยบายและแผนงานระยะยาว ในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพต่อไป
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลควรกำหนดนโยบายการบริหารจัดการให้ทันสมัยให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลก

3. ผู้บริหารควรสนับสนุนการศึกษาของอาจารย์มหาวิทยาลัยให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถตลอดเวลา เพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ (Credibility Building) ให้กับหลักสูตร คณะ และมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ประพจน์ แยมทิม. (2550). การศึกษาสภาพความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิผลของการจัดการ การศึกษาการรับรู้ของผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปรัญญาคุฎบัณฑิตศึกษาศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พร รอดถนอม. (2542). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลกับประสิทธิผลขององค์การตาม การรับรู้ของอาจารย์วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รุ่ง แก้วแดง. (2542). การปฏิวัติการศึกษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : มติชน.

สายฝน เสกขุนทด. (2550). กลยุทธ์การส่งเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์สู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (รายงานการวิจัย). ฉะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.

สุธรรม อารีกุล. (2542). วิกฤตอุดมศึกษาไทยและทางออก : การปฏิรูปอุดมศึกษา. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

สุภาพรณ มโนรส. (2550). การศึกษาสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การค้าควาอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อมรวิรัช นครทรพรพ. (2551). โครงการเกษียณอายุราชการก่อนกำหนด. นครปฐม : สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา.

อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2548). การพัฒนามหาวิทยาลัยไทย : กรณีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ก้าวต่อไปของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม). มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Barnard, C. I. (1938). The functions of executive. Cambridge, MA : Harvard University Press.

- Handy, C. (1989). **The age of unreason**. Boston, MA : Harvard Business School Press.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). **The knowledge creating company : How Japanese companies create the dynamics of Innovation**. New York : Oxford University Press.
- Senge, P. M. (1990). **The fifth version : The art and practice of the learning organization**. New York : Doubleday Currency.